

Kasım 2016 - Sayı 19

ATEİST DERGİ

“Tanrıyı inanç yaratır”

Tanrı Varlığı Teorisinin Mantık Çerçevesinde İncelenmesi

Okan YAVUZ



Fizikalist
Bakış Açısıyla
Deneyimler

Teknolojik
İletişim
Psikolojisi

Gökyüzünü
Keşfetmek

Bir Delinin
Serzenişi

Işık Hızına
Yakın
Paradokslar

Mehmet
MİRİOĞLU

Merve DENİZ

Ögetay KAYALI

Deniz ACER

Ege ÖZMERAL

İÇİNDEKİLER

- 1 **Felsefe Köşesi**
Fizikalist Bakış Açısıyla
Deneyimler
Mehmet MİRİOĞLU
- 5 **Fizik Köşesi**
Işık Hızına Yakın Paradokslar
Ege ÖZMERAL
- 8 **Tanrı Varlığı Teorisinin Mantık**
Çerçevesinde İncelenmesi - 1
Okan YAVUZ
- 12 **Teknolojik İletişim Psikolojisi**
Merve DENİZ
- 14 **Astronomi Köşesi**
Gökyüzünü Keşfetmek
Ögetay KAYALI
- 16 **Bir Delinin Serzenişi**
Deniz ACER
- 17 **"Nasıl Ateist Oldum?" Köşesi**
DELİ KIZ

KÜNYE

Editör

Erhan Kılıç, Bahar Kılıç

Redaktör

Belkıs Dalkıranoglu

Fizik Köşesi

Ege Özmeral

Felsefe Köşesi

Taner Beyter

Mehmet Mirioğlu

Astronomi Köşesi

Ögetay Kayalı

Web Sitesi

Erhan Kılıç

Tasarım ve Mizanpaj:

Deniz Dalkıran

Utku Sakallıoğlu

İlayda E. Şenol

Osman Budak

O. Sertkaya

Fizikalist Bakış Açısıyla Deneyimler ve Bilinç

Mehmet MİRİOĞLU

Bilinç, belki de çözülmesi en zor olan konulardan, gizemlerden, esrarengiz olgulardan biri. Bilinç nedir? Nasıl olur da nesnel durumlar öznel hislerimizi yaratabilir? Bilincin ontolojik kaynağı nedir? Aynada bakınca gördüğünüz kişi siz misiniz? “Siz” kimsiniz? Benliğiniz nedir? Benlik bedeninizden ayrı mı? İrade bedeni etkileyebilir mi? Bilinçsiz maddeler bilinçli varlıkları oluşturabilir mi?

Bu sorulardan en az birini düşünmeyen insan sayısı parmakla gösterilebilecek kadar azdır. Herkesin muhakkak zaman öldürdüğü bu konular elbette neredeyse her konuda olduğu gibi din tarafından da istismar edilmiştir. Bilincin kaynağı, bedenden bağımsız ikinci bir cevhere yüklenmiş ve bunun rasyonelliği iddia edilmiştir. Bilincin ateizmle açıklanamayacağından yola çıkan bilinç kanıtı, zihin felsefesi ile doğrudan ilişki içerisinde olduğundan dolayı yazı içerisinde geçecek bazı kavramlardan söz etmek yerinde olacaktır.

Cevher: Cevher kelimesi, evrenin temelini oluşturan özler için kullanılır. Varlığın özünden bahsederken cevher kavramından bahsedilir. Bir cevherin her sıfatı kendisi ile tasarlanır. “Maddesel cevher” uzayda yer kaplayan töz, “Ruhsal/Tinsel Cevher” düşünen töz olarak nitelendirilir. Töz ve cevher, varoluşunu kendi kendisinden tasarlayan özü ifade eder. Varlıklar değişim içindedir ve bu değişime rağmen değişmeden kalan şey cevherdir. Spinoza’nın deyişi ile kendi başına var olan ve kendisi ile tasarlanan yani kendisini teşkil edecek başka hiçbir fikrin yardımı olmaksızın fikir edindiğim şey cevherdir/tözdür. Yazı boyunca töz ve cevher birbirleri yerine kullanılacaktır.

Dualizm: Evrende hem maddesel tözün hem de düşünen tözün var olduğunu söyleyen görüştür. Zihin felsefesi, insanların fiziksel bedenlerle fiziksel olmayan zihinlerden meydana geldiğini söylemektedir. Buna Cevher Dualizmi de denmektedir.



Monizm: Evrenin özünde tek cevher olduğunu, diğer tüm niteliklerin bu cevherin bir formu olduğunu savunan görüştür.

İdealizm: Monizmin zihinsel tözü temel alan yorumudur. İdealizme göre tek cevher, düşünen tözdür. Madde yalnızca düşüncenin oluşturduğu yanılsama olarak ele alınır. Örneğin Berkeley, idealizmin varoluşu algılamaktan ibaret olduğunu iddia eder.

Fizikalizm: Monizmin maddesel tözü temel alan yorumudur. Evrendeki tek tözün maddesel töz olduğunu ve diğer tüm niteliklerin maddesel tözden kaynaklandığını savunur. Bu görüşe göre nihai gerçeklik fizikselidir.

Bu kavramları tanıttıktan sonra bilinç kanıtından söz etmek mümkündür. Bilinç kanıtı, genelde dualizmden yola çıkar ve ateizmin bilinci açıklayamayacağı iddiasında bulunur. Bu görüşe göre ateizm, zihin konusunda fizikalizmle sınırlıdır, fakat fizikalizm bilinci açıklayamaz. Bilinç, fiziksel olmayan farklı bir tözden, ruhtan kaynaklanmaktadır. Sezgilerimizin aldatmasına kanan insanlar, bilincin, fiziksel olmayan farklı bir cevherden kaynaklandığını ve hatta zihinsel aktivitelerin bedenimize yön verdiğini iddia etmektedir. Örneğin uzun yıllar felsefi ateizm üzerinde Tanrı eleştirisi yapan filozof Antony Flew, deist olduktan sonra bilincin ve benliğin ateistler tarafından açıklanması gereken fakat açıklanamamış konular olduğunu söylemektedir:

“Herhangi bir maddesel özün düşünen ve eyleme geçen aracıyı meydana getirmesi tasavvur bile edilemez. Madde, kavramlar ve algılar yaratamaz. Bir güç alanı ne plan yapabilir ne de düşünebilir. Dolayısıyla mantığa ve gündelik deneyimlerimize dayanarak canlı, bilinçli, düşünen varlıklar dünyasının canlı bir kaynaktan, bir akıldan başlaması gerektiğinin farkına varıyoruz.”

Her ne kadar Flew, bilinç kanıtının dualizmi gerektirmediği konusunda ısrar etmiş olsa da alıntılanan bu kısma bakınca bile dualizme girilmeden bir bilinç kanıtının formülize edilmesinin mümkün olmadığı görülebilir. Eğer bilinç, fizik ötesi bir kaynaktan temel alıyorsa ve asla maddi cevherden oluşmıyorsa doğal olarak bilinç farklı bir cevher olmalıdır. Bu da tinsel töze denk gelir, ki tinsel tözün varoluşuyla genel olarak kabul görülen ateizm arasında çatışma var gibi durmaktadır. Her ne kadar tinsel tözle ateizm arasında mutlak bir çatışma olmadığı söylenebilir olsa da veya bilinci açıklayan farklı ateist görüşlere girebilecek olsam da bu yazıda yalnızca bilincin fizikalist açıklamasını yapmakla yetineceğim.

Sezgilerimizin çoğu, yetiştirilme tarzımıza göre şekillenir. En basitinden diyebiliriz ki, şu an yaşadığımız toplum itibarıyla oluşan ahlaki sezgilerimiz farklı



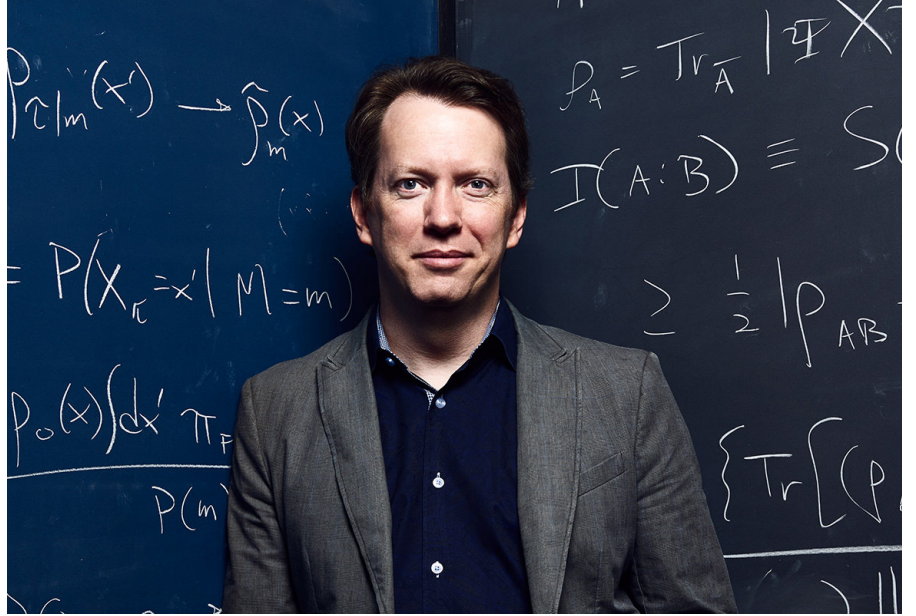
Fotoğraf: Antony Flew

bir toplumda yetiştirildiğimiz düşünöldüğünde muhtemelen (genetik yapımızdan kaynaklanan temel ahlaki sezgiler dışında) şu an gördüğümüzden daha farklı çeşitlenecekti. Benzer şekilde bilincin kaynağının “düşünen töz” olarak anılan farklı bir cevherden geldiğini söylemek de temelinde dini yetiştirilme tarzına dayanan sezgilerden kaynaklanıyor. Tıpkı Modal Kozmolojik Argüman’da, Tanrı’nın müdahalesi söz konusu olmadığında hiçliğin varlığa baskın geleceğine dair sezgimizin, evrenin hiçlikten var edildiğini iddia eden dinsel çevremizden kaynaklandığını belirtebileceğimiz gibi; burada da ruhun varlığına dair sezgimizin, dinsel çevremizden temel olarak oluşturulduğunu iddia edebiliriz. Burada felsefe yapıyoruz: Öncelikle dinsel yetiştirilme sezgilerinizi bir kenara bırakıp argümanlar üzerine yoğunlaşmamız gerekiyor.



Elbette dinsel sezgilerimiz haklı olabilir ve bilincin kaynağı farklı bir cevher olabilir fakat bunu anlamak için de argümanların yapısı incelenmelidir. Bilincin fiziksel süreçlerden kaynaklanmadığına dair sezgileriniz de bu sebeple sorgulanmak üzere masaya yatırılmalıdır. Sean Carroll'un söylemiş olduğu söz bilince ve sezgilere dair kullanılabilir:

"İnsan olarak biz her zaman kusursuz rasyonellikte değiliz. Size bu çok edici haberi söyleyeyim: Bizde yığın dolusu bilişsel önyargı var ve sahip olduğumuz en kuvvetli önyargılardan biri de gerçek olmasını istediğimiz önermelere kıyak geçmemizdir. Aslında yapmamız gereken şey, gerçek olmasını istediğimiz önermeler konusunda özellikle şüpheli olmaktır."



Fotoğraf: Sean Carroll

Bilince dair önyargılarımızı bir kenara bırakın ve gerçekten düşüncenin fiziksel bir fenomen olması durumunda, bunun "beklenmeyen şey" kategorisinde bulunması gerektiği iddiasını da bir kenara bırakın. Ruha dair inancınız

muhtemelen, bilincin, fiziksel olmayan dünyaya, ruhsal dünyaya ait olduğunu söyleyen dinsel kaynaklara dayanıyor ve bu kaynak, argüman oluşturmak için yeterli bir kaynak değil. Fakat hala elimizde yanıtlanmamış bir soru var: Bilincin kaynağı fiziksel olabilir mi?

Fizikalist bir görüşe göre bilinç denilen şey, oksijen gibi, su gibi maddesel bir şey değildir. O maddesel bir varlığa değil, maddesel varlıkların etkileşiminden kaynaklanan sürece işaret eder. Bilinç, oksijen gibi bir maddeye değil, ateş gibi bir sürece benzetilebilir. Herhangi bir maddenin yanması, o maddenin oksijen ile tepkimeye girme

Bilincin kaynağının "düşünen töz" olarak anılan farklı bir cevherden geldiğini söylemek de temelinde dini yetiştirilme tarzına dayanan sezgilerden kaynaklanıyor. Tıpkı Modal Kozmolojik Argüman'da, Tanrı'nın müdahalesi söz konusu olmadığında hiçliğin varlığa baskın geleceğine dair sezgimizin, evrenin hiçlikten var edildiğini iddia eden dinsel çevremizden kaynaklandığını belirtebileceğimiz gibi; burada da ruhun varlığına dair sezgimizin, dinsel çevremizden temel olarak oluşturulduğunu iddia edebiliriz.

sürecini ifade eder. Yanan bir odunun üzerine su dökerseniz ateşe hiçbir şey olmaz; yalnızca kimyasal bir reaksiyon sonlanır. Ateş, bu sebeple bir tür

fiziksel süreçtir; madde değil! Aynı şekilde elle tutulacak bir bilinç mevcut değildir çünkü bilinç, tıpkı oksijen reaksiyonuna özdeş olan yanma gibidir, belirli oluşumların sürekliliğinden doğar ve bu oluşumların bir tür yan ürünüdür. Beyinde

gerçekleşen kimyasal reaksiyonlar ve fiziksel etkileşimlerin oluşum sürecine bilinç adı verilir. Ölüm de tıpkı yanma reaksiyonunun bitmesi durumunda ateşin durması gibi, beyindeki kimyasal reaksiyonun durduğunda bilincin durmasına benzetilecektir.

Bu noktada bilinç dediğimiz şey, yalnızca kimyasal reaksiyonlarla fiziksel etkileşimleri ifade eden bir "isim" olacaktır. Tıpkı H₂O molekülü ile "su" ismi birbirine özdeş olduğu gibi bilinç de belirli fiziksel etkileşimlere özdeştir. Bilinç, bu etkileşimlerden kaynaklanacaktır. Fakat dikkat edilmesi gereken şey şudur ki, bilinç beyne veya beynin özel

bir bölümüne özdeş değil, belirli kimyasal reaksiyonlara veya buna benzer etkileşimlere özdeştir. Kısaca belirli etkileşimlerin zihne özdeş olduğunu söylerken, beynin bir ağırlığı olduğu için zihnin de ağırlığa sahip olması gerektiği gibi saçma sonuçlara ulaşmak zorunda değiliz. Bu durum indirgemecilik ile fizikalizm arasındaki ilişkiyi inceleyerek uzunca anlatılabilir, lakin yazımızın konusu şu an bu değil.

Ayrıca bilinci fiziksel etkileşimlere özdeşlemek, bilinci ancak ve ancak bir fiziksel etkileşimle sınırlamak anlamına gelmeyecektir. Özdeşliği bu şekilde anlamak, yalnızca her bilinçsel ve düşünsel etkinliğin fiziksel temelini olduğunu iddia etmektir. Örneğin “Görme eylemi, beynimizin görmeyle ilgili korteksinin özel bir bölgesindeki X elektrik faaliyetine özdeştir” derken; görme eyleminin her zaman X elektrik faaliyetinde gerçekleşme zorunluluğunu göstermez. Farklı bir Y elektriksel etkileşimler de benzer bir eylemi oluşturabilir. Buradaki özdeşlik tanımı, yalnızca olaya ılımlı yaklaşarak, bilincin bu fiziksel faaliyetlerden daha üstün bir konumda olmadığını ifade eder. Bilinç, biyolojik bir olgudur.

Bununla beraber, temel olarak fizikalizm bilinci, fiziksel tözün farklı bir formu olarak da görebilir. Önceki sayfalarda tanımını yapmış olduğumuz monizmin temelinde evrenin tek cevherden oluştuğu iddiası yatar. Varlığın özü bir cevherden kaynaklanır. Geriye kalan her şey bu cevherin farklı formlarını ifade eder. Doğal olarak bilinç de fiziksel bir kavram olacaktır. Bilinç, maddesel tözün farklı bir formudur. Bir tözün farklı formlarından bahsederken ne kastettiğimizi anlamak için şu örneğe bakmanız mümkün olabilir: Nötrino, elektriksel yükü sıfır olan, ışık hızına yakın hareket eden ve bununla beraber maddelerin içinden neredeyse hiç etkileşmeden geçebilen bir parçacıktır. Bununla beraber elektriksel yüke sahip ve atomlarla sürekli etkileşime girme potansiyeli olan çözünmüş minareller de doğada mevcuttur. Hem mineraller hem de nötrino, birbirlerine aynı tözden kaynaklanma yönünden benzerdir. Fakat ikisinin nitelikleri farklıdır. Yani nötrinolar ve mineraller aynı tözün farklı formlarıdır. Onların farklı özelliklere sahip olması da onların farklı özden kaynaklanmalarını değil, aynı özün farklı niteliklerine karşılık geldiklerini gösterir. Bir fizikalist de bilincin ontolojisinin, fiziksel süreçlerin farklı formlarından ibaret olduğunu iddia edecektir. Bilinç mevcuttur, düşünce diye bir şey vardır, fakat

Bir fizikalist de bilincin ontolojisinin, fiziksel süreçlerin farklı formlarından ibaret olduğunu iddia edecektir. Bilinç mevcuttur, düşünce diye bir şey vardır, fakat bunlar fizik ötesi bir tözden kaynaklanmazlar. Onlar yalnızca maddesel tözün farklı bir formudurlar. Örneğin kütlesi olmayan parçacıklar da bizzat maddesel tözün farklı bir formudur, onlar da fiziksel süreçlerdir ve bu parçacıkların fiziksel olduğunu iddia etmek bir insanı rahatsız etmeden ikna edebilir.

bunlar fizik ötesi bir tözden kaynaklanmazlar. Onlar yalnızca maddesel tözün farklı bir formudurlar. Örneğin kütlesi olmayan parçacıklar da bizzat maddesel tözün farklı bir formudur, onlar da fiziksel süreçlerdir ve bu parçacıkların fiziksel olduğunu iddia etmek bir insanı rahatsız etmeden ikna edebilir. Enerji de fiziksel bir formdur, fakat ışığı elinize alıp cisminde bakamazsınız çünkü onun nitelikleri farklıdır. Nitelikleri, aşına olduğumuz maddesel formlara pek karşılık gelmese de ışık paketi olan fotonların da fiziksel tözden ayrı bir gerçekliği olmadığını iddia etmekte problem bulunmaz. Bir fizikalist evrenin monal/birsel yapısından yola çıkarak bilinci ve deneyimleri fiziksel cevherin nitelikleri olarak adlandırabilir. Kısaca bir fizikalist, bilincin de özünde fiziksel olduğunu kavrayacak ve bilincin ve düşünmenin dualist bir yapıyla açıklanmak zorunda olmadığını savunacaktır.

Kısacası bilinç denilen olguyu açıklamak için herhangi bir doğaüstü ya da “tinsel” varlıklara ihtiyacımız yok. Tamamen fiziksel süreçlere dayanan yorumlarla bilinç açıklanabilir, ki bu yazımda kısaca bu yorumların olanağından söz ettim. Bu durumda görülen odur ki, bilincin fiziksel duruşlarla açıklanması mevcuttur. Peki ya bu görüşler tutarlı mıdır? Bu görüşlere getirilebilecek olası eleştiriler nelerdir? Bu noktada bilinç kanıtını savunan teistin, neden fizikalizmin bilinci açıklayamadığını göstermelidir. Yahut bir dualistin görüşünün neden yanlış olduğu birçok açıdan bakılarak gösterilebilir. Bir sonraki sayıda bu konuya dair yazımı bulabilirsiniz. O zamana kadar: Esen Kalın!

Işık Hızına Yakın Paradokslar

Ege ÖZMERAL

Işık hızına ulaşamayacağımızı (en azından konvansiyonel yöntemlerle) biliyoruz. Ancak, ışık hızına günümüz bilgileriyle dahi zor da olsa çok yaklaşabiliriz. Bu durumda Özel Görelilik Teorisi'nin bize gösterdiği bazı garipliklerle karşılaşırız ve bu da kimi paradokslara yol açarmış gibi gözükür. Yazımızda ışık hızına yakın hızlarda ortaya çıkan, bu durumları ve cevapları inceleyeceğiz.

Ahırdaki Sırk Paradoksu

İki gözlemci olduğunu hayal edin. Gözlemcilerden biri kendisine göre 10 metre uzunluğundaki ahırın karşısında duruyor, diğer bir gözlemci, kendisine göre 15 metre uzunluğundaki sırık ile ahıra doğru hızla koşuyor olsun. Sırığın ve ahırın uzunluklarını gözlemcilere göre inceleyelim.

Ahırın karşısındaki gözlemci için;
Ahırın 10 metre olduğunu söylemiştik;
Ahırın uzunluğu = 10 metre

Sırığın uzunluğunu söylemek için Lorentz kısalmasını göz önüne almalıyız. Çünkü ahırın karşısındaki gözlemciye göre sırık ışık hızına yakın hızda hareket etmektedir. Bu hızla

$$v = \frac{12}{13} \cdot c$$

dersek

$$\text{Sırığın uzunluğu} = 15 \cdot \sqrt{1 - \left(\frac{12}{13}\right)^2} = 15 \cdot \frac{5}{13} \approx 5.8 \text{ metre}$$

Sonuç olarak ahırın karşısındaki gözlemci için ahırın uzunluğu sırığın uzunluğundan daha fazladır.

Sırığı tutan gözlemci için;
Sırığın 15 metre olduğunu söylemiştik;
Sırığın uzunluğu = 15 metre

Ahırın uzunluğunu söylemek için Lorentz kısalmasını göz önüne almalıyız. Çünkü sırığı tutan gözlemciye göre ahır ışık hızına yakın hızda hareket etmektedir.

$$\text{Ahırın uzunluğu} = 15 \cdot \sqrt{1 - \left(\frac{12}{13}\right)^2} = 15 \cdot \frac{5}{13} \approx 3.8 \text{ metre}$$

Sonuç olarak sırığı tutan gözlemci için sırığın uzunluğu ahırın uzunluğundan fazladır. Kısacası ahırın mı sırıktan ya da sırığın mı ahırdan daha uzun olduğu gözlemciler için farklılık gösteriyor. Paradoks tam da bu noktada devreye giriyor. Elinde sırık tutan gözlemci içerideyken ahırın kapılarının aynı anda açılıp kapandığını düşünürsek ne olur? Ahırın karşısındaki gözlemciye göre sırığın uzunluğu ahırın uzunluğundan daha küçük olduğu için kapılara hiçbir şey olmadan açılıp kapanırlar fakat elinde sırık tutan gözlemciye göre sırığın uzunluğu daha fazla olduğu için kapıların kapanması söz konusu olamaz. O halde kim haklıdır?

Cevap: Buradaki sorun paradoksta geçen "aynı anda" ifadesidir. Özel görelilikte eş zamanlılık gözlemciler için farklılık gösterebilir. Yani bir gözlemci için aynı anda olan iki olay, başka bir gözlemci için farklı zamanlarda gerçekleşiyor olabilir. Paradoksta verilen "aynı anda" ifadesinin, ahırın karşısında duran gözlemci için olduğunu varsayarsak elinde sırık olan gözlemci için kapılar aynı anda kapanmaz. Sırığın ahıra önce giren ucu ahırdan çıkmadan önce önündeki kapı açılıp kapanır, sonra sırığın arka ucu ahıra girdiğinde arkasındaki kapı açılıp kapanır böylece her iki gözlemci için de kapılar sorunsuzca açılıp kapanabilir.

Tren Paradoksu

İki gözlemci düşünün. Gözlemcilerden biri tren istasyonunda treni gözlemliyor, diğer gözlemci de trenin içerisinde istasyona doğru gidiyor olsun. Trenin üzerinde bir cihaz olduğunu hayal edin. Bu cihazdan eşit uzaklıkta iki adet ışık kaynağı yayabilen alet var. Bu cihaz sadece bir ışık kaynağından ışık aldığı zaman patlıyor ancak iki ışık kaynağından aynı zamanda ışık aldığı anda patlamıyor.



Her iki aletin aynı zamanda cihaza ışık atımı yolladığını gözünüzde canlandırın. Trendeki gözlemciye göre; her iki ışık atımı da cihaza varacağı için cihaz ve dolayısıyla tren patlayamayacaktır. Bir de olaya istasyondaki gözlemcinin açısından bakalım. Işık hızı, evrensel hız limiti olduğu için kaynağından bağımsız olarak her iki aletten çıkan ışık atımları ışık hızında ilerler. Ancak tren belli bir yöne (diyelim ki sağ) doğru ilerlediği için sağ cihazdan atılan ışık atımı cihaza önce çarpar, sol cihazdan gelen ışık atımı ise daha sonra çarpar. Çünkü her iki cihazdan çıkan ışık, cihaza ulaşırken tren sağa doğru yol alır. Bu nedenle cihaz sağ cihazdan ışık atımına yaklaşırken, sol cihazdan atılan ışık atımından uzaklaşır ve sol cihazdan gelen ışık atımı aradaki farkı kapatırken süre geçtiği için diğer ışık atımından daha geç cihaza ulaşır. O halde cihazın ve dolayısıyla trenin patlaması gerekir çünkü cihaz ışık atımlarını aynı anda değil, teker teker almıştır.

Paradoks şudur: Tren bir gözlemcinin çerçevesinde patlarken başka bir gözlem çerçevesinde nasıl patlamaz?

Cevap: Öncelikle sorun belirtmeliyiz; özel görelilikte farklı gözlemciler uzay ve zamanı farklı algılayabilirler. Fakat olayları farklı zamanlarda ve boyutlarda algılamaları farklı olayları algılayacakları anlamına gelmiyor. Yani bir gözlemci için trendeki insanlar Allah'ın rahmetine kavuşurken başka bir gözlemci için güle oynaya hayatlarına devam edemezler. Her iki gözlemci de gelişen olayların ne olduğu konusunda anlaşmaya varmalıdırlar.

Buradaki sorun önceki paradoksta yatan sorun ile aynıdır, "aynı anda" ifadesi. Eş zamanlılık, gözlemciye göre farklılık gösterebilen bir durumdur. Yani A gözlemcisi için aynı anda gerçekleşen iki olay, başka bir gözlemci için farklı zamanlarda gerçekleşebiliyor olabilir. Bu nedenle paradoksu yazarken "aynı anda" ifadesinin hangi gözlemci için gerçekleştiğini söylememiz gerekir. Diyelim ki, ışık atımları trenin içerisindeki gözlemci için aynı anda gerçekleşsin. Trendeki gözlemci için aynı anda çıkan ışık atımları, cihaza aynı anda ulaşır ve tren patlamaz. Tren istasyonundaki gözlemci için ise önce soldaki (trenin gittiği yönün aksi) cihaz ışık atımı yapar, ardından sağdaki cihaz, ışık atımı yapar ve her iki atım da cihaza aynı anda ulaşır böylece iki gözlemci için de tren patlamaz. Bu kez varsayalım ki, ışık atımları istasyondaki gözlemci için aynı anda gerçekleşsin. Tren sağa doğru yol aldığı için, sağ cihazdan çıkan ışık atımı cihaza daha önce varacak, dolayısıyla tren patlayacaktır. Trenin içerisindeki gözlemciye göre, soldaki cihaz sağdaki cihazdan daha önce ışık atımı yollayacaktır, bu nedenle soldaki ışık atımını önce alan mekanizma her iki gözlemci için de patlayacaktır.

İkizler Paradoksu

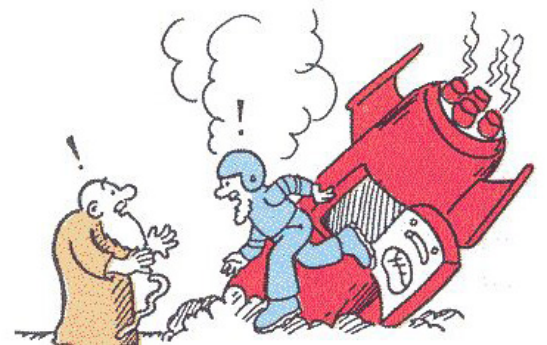
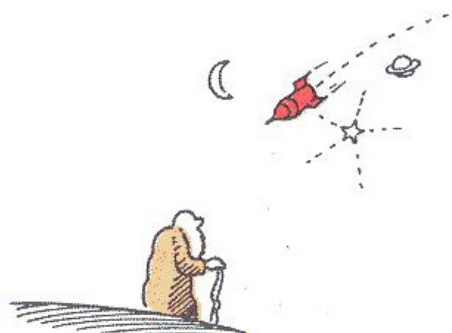
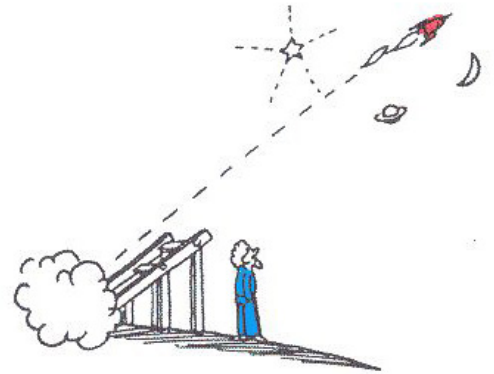
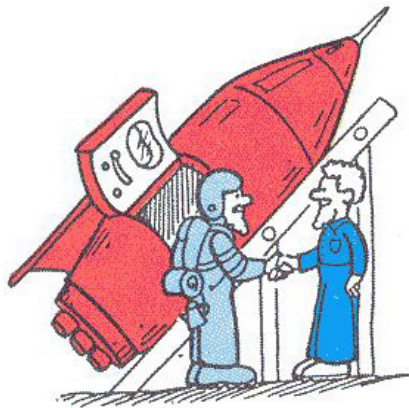
Birbiriyle aynı yaşta iki ikiz hayal edin. Bir gün ikizlerden biri uzay gemisiyle ışık hızıyla yolculuğa çıksın ve bir gezegene gidip gelsin. Dünya'daki ikizin gözlem çerçevesine göre uzay gemisindeki ikiz ışık hızına yakın hızda hareket eder, bu nedenle Dünya'daki ikizin gözlem çerçevesinden diğer ikizin zamanı daha yavaş geçer. Ancak uzay gemisindeki



ikizin gözlem çerçevesine göre kendisi durağandır ve ışık hızına yakın hızda hareket eden Dünya'daki ikizidir, bu nedenle bu ikizin gözlem çerçevesinden Dünya'daki ikizin zamanı daha yavaş akar. Bu nedenle uzay gemisindeki ikiz Dünya'ya geri döndüğünde her iki ikizde diğer ikizin kendisinden daha genç olmasını bekler. Peki hangisi haklıdır? Her iki ikizde diğerinden daha genç olamayacağına göre burada bir paradoks var.

Cevap: Özel görelilik, sabit hızda giden referans sistemleri içindir yani ivmeli hareket eden (hızını değiştiren) gözlemciler için özel görelilik yanlış sonuç verir. Bu nedenle Einstein, 1915'de Genel Görelilik Teorisi'ni ortaya atar. Paradoksta uzay gemisindeki ikizin bir gezegene "gidip gelmesinden" bahsettik fakat ikizin gidip gelmesi için önce uzay gemisinin Dünya'dan kalkarken hızlanması, ardından gezegene inerken yavaşlaması ve gezegenden dönerken tekrar hızlanması gerekir. Bu kısımların olmadığını varsaysak bile uzay gemisinin yön değiştirmesi yine ivmeye sebep olacaktır çünkü hız vektörelidir. Yani hız sabit olduğu halde uzay gemisi yön değiştirirse yine de ivmeye sebep olacaktır. Bu nedenle Özel Göreliliği bu ikizin gözlem çerçevesinden

uygulayamayız. Varsayalım ki, uzay gemisindeki ikiz geri dönmese, böylece yavaşlamadan veya yön değiştirmeden hareketine devam etsin. Bu durumda ivmelenme söz konusu değildir, peki bu durumda hangi ikizin diğerinden genç olduğunu sorsak cevabımız ne olur? Bu sorunun cevabı; her iki ikiz için diğerinin daha genç olduğudur, ikizler birbirleriyle karşılaşmayacağı için paradoks oluşturmazlar. Bu cevap size ilk başta saçma gelebilir ancak Özel Görelilik teorisinde zaman her gözlemci için değişebilen bir kavramdır, bu nedenle hangi ikizin daha genç olduğunun, ikizlerin gözlem çerçevesine bağlı olmasının herhangi yanlış bir durumu yoktur.



Tanrı Varlığı Teorisinin Mantık Çerçevesinde İncelenmesi – 1

Okan YAVUZ



Fotoğraf: Sıklıkla Anti-Darvinist söylemlerde kullanılan bir balık fosili.

Darvinist teoriler çürütülse sanki tanrısızlık ortadan kalkacak gibi bir algı ile kimi gruplar da evrimsel gelişimi yavaş olan canlılardan fosiller bulup, dünya var olduğundan bu güne bu canlılar Rabb'in hikmeti ile var oldular, demektedir.

Oysa ki inançsızlık, özünde Tanrı veya tanrılar kavramını eleştirirken alternatif çözüm öne sürmek durumunda değildir. Yaradılışın olmamasının cevabı evrimin varlığı olabilir de olmayabilir de. Keza evrenin var oluşunu şu an için kuarklara bağlayabiliriz de bağlayamayız da. Bilimsel teoriler çökebilir. Bu tanrı teorisinin çoktan çökmüş olma gerçeğinden bizleri kurtaramamakta.

Her nonteist teolojik kavramları yıkmak için çeşitli argümanlar ve alternatif çözümler üretmiştir. Bu metotlardan en bilineni, belki de Darwinizm.

size mantığın gizemli kapılarını açıp, nasıl teoriler doğru olabilir ve bazıları nasıl kesinlikle yanlıştır noktasına geldiğimizi anlatacağız. Mantık evrensel metodolojidir. Mantıksal doğrulama yapılan

töz, doğrudur diyemeyiz çünkü mantıksal soru eksikimiz olabilir ama mantıksal olarak çürütülen tez kesinlikle yanlıştır diyebiliriz. (1)

Mantığın gelişimi

Antik Yunan gerçekten de bilimin ve düşüncenin beşiğidir. Mantık, Antik Yunan'ın özellikle başta

Aristo, Thales, Platon gibi fikir babalarının sıklıkla başvurduğu hem sözel hem de sayısal bilimlere uygulanabilir bir sanat olmuştur. (2)

Matematiğin gelişimi esnasında mantık paragraflar



Resim 3 : Aristo ve ekol.

dolusu metinle ortaya çıkarken özellikle 1700'lerde sıklıkla sembollere doğru kayma eğilimi göstermiştir. Bu sayede bugün kullandığımız sembolik mantık ile karşı karşıyayız.

Sembolik mantığın en büyük avantajı, artık kavramlara semboller ile baktığımız için yapacağımız her türlü işlem, kavramların anlamlarından uzak kalmış ve semantik hatalardan objektif şekilde bizleri kurtarmıştır. George Boole tarafından keşfedilen (nispeten sözel yollar ile daha önceleri de yapılan) mantık cebiri ile mantıksal ögeler özel işlemlere girebilir ve bu sayede toplam yeni çıkarım türetebilir olmuştur. Keza kendisinin ortaya attığı bu matematik, günümüz bilgisayarlarının ve sayısal işleme sistemlerinin merkezinde durmaktadır.

Çelişkisizlik nedir?

Çelişkisizlik ile ilgili sembolik mantık konusunda

çalışma yapmak, bilimsel tutarlılığın (keza matematiksel denklem doğrulamanın) en kolay yoludur. Bir teorinin çelişkili oluşu o teorinin yanlış olduğunu gösterdiği gibi; bir teorinin çelişkili olmadığını ortaya koymak da aynı şekilde o denklik veya mantıksal dizginin doğru olma ihtimalini vermektedir. (3)

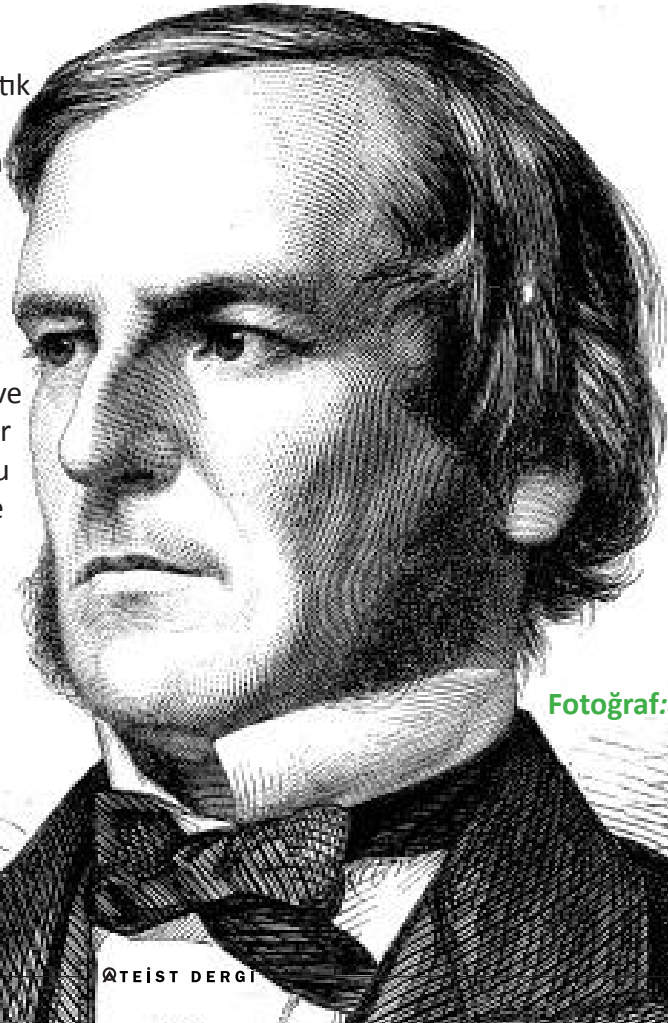
Çelişkililik durumunu hataya döndüren her önerme, bir anlamda yanlıştır. Çelişkisizlik durumu olması bir teorinin doğru olma ihtimalini getirir.

Örneğin;

$$s := \sqrt{2} , s \in (iR) \leftrightarrow \neg [(a, b) \in N \vee (s \propto \frac{a}{b})]$$

önermesi 2'nin kökünün irrasyonel bir sayı olduğunu kanıtlayabilmektedir. Bu bağlamda bir çıkarımın mantıksal doğruluğu için aşağıdaki kurallara uyması beklenmektedir.

Bunun haricinde mantıksal çelişkisizlik ortaya konarken aşağıdaki temel mantık işleme yapıları kullanılması gerekebilir. Bu işlemler ile dönüştürülmüş mantık, dizgi işleme sokularak çıktı elde edilir. Daha sonrasında çelişki gösterilir ve mantık hatası belirtilir.



Fotoğraf: George Boole



Mantık, düşüncenin bir sistematik dahilinde işlenmesidir.

Mantık hatası olan teori yanlış kabul edilir.

- Tekillik kuralı: Bir çıkarım sadece doğru veya yanlış çıkarıma sahip olmalıdır.

$$P \vee T \rightarrow \neg P \vee \neg T$$

şeklinde ifade edilebilir.

- Çelişkisizlik ilkesi: Bir çıkarım doğru sonuç veriyorsa, ters çıkarım ters sonuç vermelidir.

$$P \vee T \rightarrow \neg P \vee \neg T$$

şeklinde ifade edilebilir.

- Mantıksal terslenebilirlik: İki ifadenin “ve” bağ ile yazılması halinde karşılıklı bir teslenebilirlik her zaman mümkün değildir.

$$a \vee b \vee c \rightarrow \neg(a \vee b) \vee \neg c \therefore (a \oplus b) \wedge b \rightarrow \neg c$$

- Tersleyen “veya” işlemi her zaman doğrudur.

$$a \wedge \neg a \rightarrow T$$

şeklinde bu aksiyom ifade edilebilir.

- De Morgan kuralı: Terslenen önermelerin ayrıştırılmasına yarar. Bu sayede ve olan önermeler veya, veya olan önermeler “ve” formunda yazılabilir.

$$\neg(a \wedge b) := \neg a \vee \neg b$$

ve

$$\neg(a \vee b) := \neg a \wedge \neg b$$

şeklinde ifade edilebilir.

Teo’nun varlığı üzerine ispat yolları

Teolojik literatür, Teo’nun varlığına ilişkin argümanlarını daha önceden sınıflandırmıştır.* Bu noktada Yaratıcının varlığına ilişkin ispat metotları aşağıdaki dört temel izahat metodu ile, bu yaklaşımları kısaca özetleyelim.

Ontolojik kanıt: Kısaca inanma ihtiyacı diyebiliriz. İnsanların kendi içinde inanma ihtiyacı ile var olduğunun düşünülmesidir. Rabb’in, varlığı var olması için ve onu bilmesi için var etmesi durumudur. Rab bu noktada daha mükemmeli öngöremeyen varlık olur.

Çelişkililik durumunu hataya döndüren her önerme, bir anlamda yanlıştır. Çelişkisizlik durumu olması bir teorinin doğru olma ihtimalini getirir.

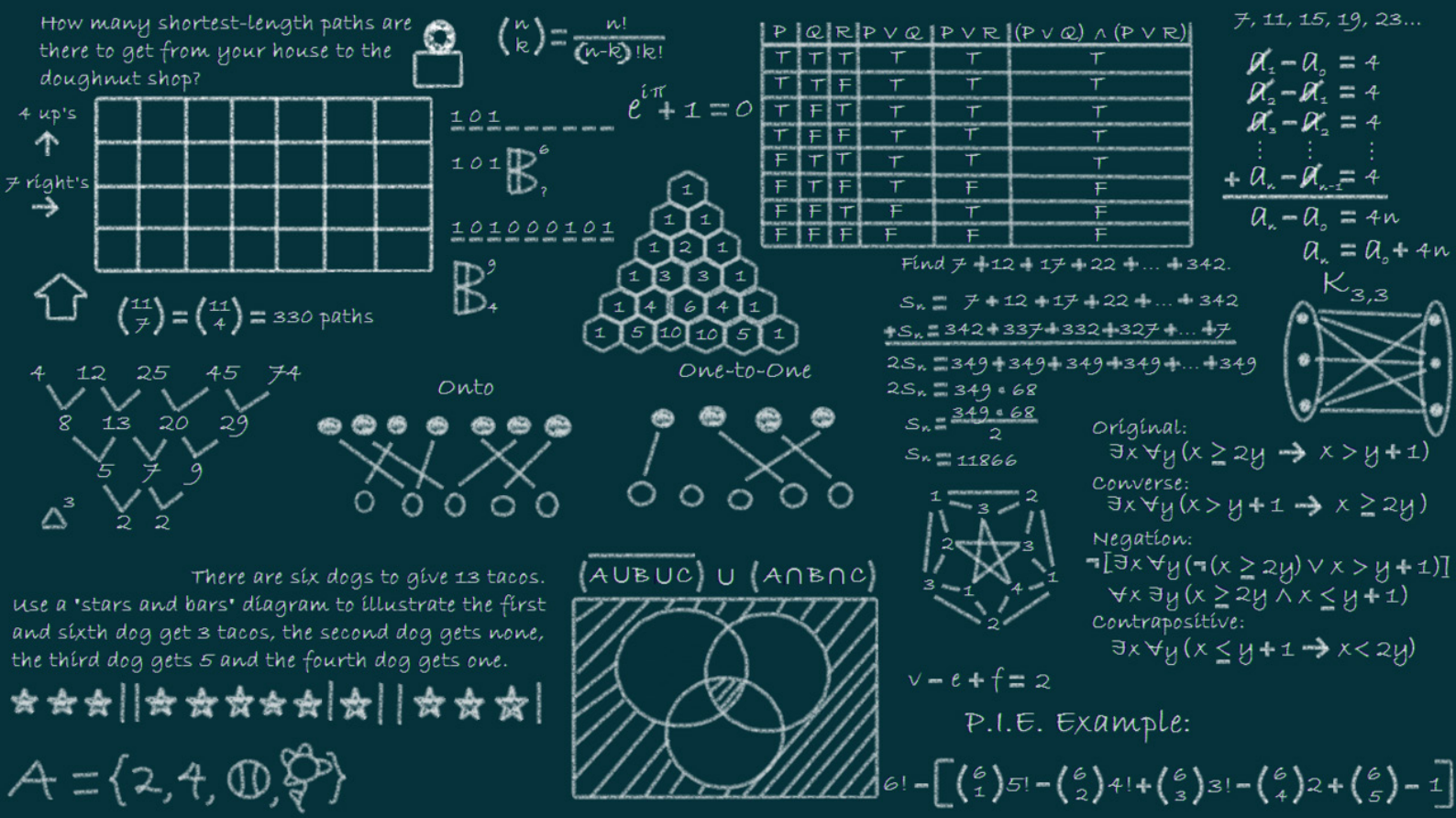
Epistemolojik kanıt: Eğer Tanrı’nın varlığını düşünebiliyorsam Tanrı vardır demektir tezi olarak izah edilebilir.

Kozmolojik kanıt: Evrenin varlığının nedensellik ilkesi gereği geriye götürülmesinde nedensizlik ilkesi olmayan bir öncül bulunması gerektiği varsayımı yapılması ve nedensellik ilkesine göre, öncül varlık ilişkisi kurulamayan varlığın Rab olarak ilanidir.

Teolojik kanıt: Tanrı’nın varlığının kanıtının tanrının dini olmasıdır. (4)

Görebileceğiniz gibi bu izahat metotlarının hepsi mantıktan uzaktır. Örneğin ontoloji kavramı en

* Two Dozen Theistic Arguments



Resim 4 : Mantık evreni anlamının en iyi yoludur.

basitinden ateistin varlığını ispat etmektedir. Epistemolojik kanıtlar ise Noel baba paradoksu veya uçan spagetti paradoksu ile dalga geçebilir bir noktaya gelmiştir. Kozmolojik kanıtlar nispeten mantık ekseninde tartışılabilir olsa dahi nedenselliğin varlığının ispat edilmesi, nedensizliği çürütmekte, nedenselliğin olmayacağını ispat etmek ise nedenlilik teorisini ortadan kaldırmaktadır. Teolojik kanıtlar ise üzerinde tartışılmayacak “ben doğru söylüyorum çünkü ben doğru söylüyorum” anlamına gelen bir saçmalıktır.

Bu durumda teologların tezlerini ispat metotlarına dayanarak bu tezlerin yanlışlığını ortaya koymak mümkün değildir. Kanıtlama esaslarının sezgiselliği, yazık ki gerçekçi olarak Tanrı'nın varlığına ispat noktasında muktedir olamayacaktır.

Sonuç ve Önerme

Entellektüel bir ateist olarak okuyucunun mantık kavramı ile tanışmasını sağlamayı hedeflediğimiz bu yazıda kısaca tanrıtanır absürtlüğün ispatsızlık kavramlarına karşın, keza normal hayatta karşılaşılan her türlü tezin doğrulanması işinde kullanılabilecek çelişkisizlik kavramına değindik.

Bu yazımızda çelişkisizlik ile bir ispat yapmayı kenara bıraktık; devam yazısında çelişkisizlik

kavramını kullanarak Tanrı veya tanrılar kavramından herhangi bir tanımı alıp, kavramı metodolojik olarak sembolik mantık araçlarını kullanarak çürüteceğiz.

Okuyucudan beklenen bu noktada sembolik mantık teori ve hesaplama mantıkları üzerine araştırma yapmasıdır.

Kaynaklar

- [1] Patrick Suppes, Introduction to Logic, Dover Publication 1992
- [2] Ancient Formal Logic, Joseph M. Bochenski, North-Holland Publishing Company, 1957
- [3] David W. Agler, Symbolic Logic: Syntax, Semantics, and Proof, Rowman and Littlefield Publish, 2013
- [4] Thomism and the Ontological Theology of Paul Tillich: A Comparison of Systems, Donald J. Keefe, Sosaity Of Jesus Chrit, 1977



Teknolojik İletişim Psikolojisi

Merve DENİZ

İletişim ve insan etkileşimine teknoloji kavramının eklenmesi sürecinde küreselleşen toplumsal yapıda köklü değişimler olmuştur. Teknoloji yapılaşmasının temelleri sanayi devrimi sırasında atılmıştır. Aynı zamanda modernize olmaya endekslenen toplumlar tarafından ivmelenerek bu zamana büyük birikimle gelmiştir.

En başlarda bilginin üretim gücüne dönüşümü olarak anılsa da zamanla ülkelerin ileri bir formasyona geçişi anlamında hırsla dönüşmüştür. Kalkınma sonrası ortaya çıkan bilişsel kapitalizm hız kavramını baştan yaratmış ve bu yeniden doğuş değişim halindeki birey açısından yarardan zarara dönüşmüştür. İnsan mekân ve zaman arasında sıkışmış ve uyum sağlama problemiyle karşı karşıya kalmıştır. Gerçeklik dediğimiz kavram dokunsal boyuttan fenomenler diyarına aktarılacak düşsel denetlene bilirliliği olan bir hayal çerçevesine dönüşmüştür.

İnsan doğuşundan itibaren manevi şeyleri özümsemeye meyillidir. Acı, sevgi, özlem, korku, nefret tüm hisler kişi için içten ve gerçektir. Ancak her insan için her duygunun ya da düşüncenin algılanma biçimi farklıdır. Dolayısıyla iletişim biçimi

de farklıdır. Yaşam standartlarımızın birbirinden farklı oluşu geçirdiğimiz bebeklik, çocukluk ergenlik vb. kademelerdeki basamakların birbirinden farklı kombinasyonlarla ilerleyişi en büyük etkenidir bu durumun. Bu gibi sebeplerle birbirinden ayrılan insanlar ne yazık ki belirli kitlelerle iç içe girince Statükocu bir Yaklaşım bürünür. Kişi kendi karakteristik yapı ve ilgisinden çok topluma nasıl ayak uydururum ya da nasıl dışlanmam mantığını oturtur ve bundan sonraki evrede herkesle örtüşür bir hal alır. Sonuç itibarıyla çoğunluk tarafından hoş giden her şeyi eyleme sokar. Kabul gören her yeni form popülerleşir ve yaygınlık gösterir. Eğer bu basit yaklaşımı teknolojik iletişim üzerine uyarırsak, kullandığımız cep telefonu markalarından kullandığımız uygulamalara kadar çevremizdeki insanlarla olan etkileşimimizi temel alabiliriz. Bu davranış biçiminin psikolojideki adı

sürü psikolojisi. Sürü psikolojisi (Bandwagon Effect); tabiri 1848'de Amerikan Politik sisteminde kullanılmaya başlanmış. Dan Rice adında bir palyaço, o zamanlar bando arabası (bandwagon) kullanarak politik turlara katılmış. Bando arabası coşkulu müziklerle turlara çıkar ve "bandoya katıl" sloganıyla insanların dikkatini çekmiş. Bu sayede elde ettiği popülerliğinden dolayı, seçimlerde büyük bir başarı kazanılmış. Bu kavramın da temelinde bu olay vardır ve sürü psikolojisi bu yüzden İngilizce "Bandwagon Effect" (Bando Arabası Etkisi) olarak tabir edilir.¹Bu durumun en temelinde doğru kavramının çoğunluk tarafından kabul edilen anlamına geliyor olması yatar. Kişinin yalnız kalma ve yanlış yapma korkusu, kendisiyle olan diyaloglarda acabalara bürünmesini neredeyse sonlandıracak tek şey aynı düşünce ve yargı yapısına sahip olan birçok insanla birlikte yaşamasıdır. Bu şekilde önce kolonileşen bireyler daha sonra belirleyici özellik gösterecek toplumlara dönüşür. Ancak iletişim düzeyindeki bu aşırı benzer durumları yaşıyor olmamızı yalnızca sürü psikolojisi ne bağlayamayız. Örneğin kimimiz herkesle şen şeylerden oldukça fazla şikâyet eder, her yönden eleştirir ancak bir süre sonra fark eder ki kendi de o sürünün içinde yer almakta. Bu nokta da işe adaptasyon dediğimiz eylem girer.

Adaptasyon; organizmanın bulunduğu ortam şartlarına uyum göstermesidir. Canlılığının devamı için çok büyük bir önem taşır. Tıpkı milyonlarca yıl önce yaşamış ancak ortam şartlarına uyum gösteremeyen birçok canlı türünün son bulduğu gibi, belirli adaptasyonları gösteremeyen insanlarsa gerek ruhsal gerek bedensel anlamda kimliklerini kaybeder. Bunu yapmış olanlarsa aynı sistem içinde bulundukları için benzemeye başlarlar ve bu döngü bu şekilde devam eder.



Yukarıda bahsettiğim iki durum arasında fark yaratan şey çarka hangi şekilde katılmış olmamızdır. Bundaki farkı yaratansa dünyaya geldiğimiz ilk andan itibaren edindiğimiz bilgidir. Çoğunlukla ebeveyn ve bulunduğumuz çevre şartlarıyla yaşamımıza yön veren bizler, birey olduğumuzu çoğu zaman unuttur karar verme, sorgulama, bağımsız düşünme gibi referansını öznenen alan durumlardan yoksunlaşırız. Genel perspektiften kendini devamlı yenileyen bu süreç alışkanlık haline geldiğinde artık tabulaşmış ve genelleşmiş birçok bilgi yığınıyla baş başa kalırız. Bunun en kötü tarafı ise bilginin edinim yolunun kişi tarafından fark edilmeyişi ve edindikten sonra da anlamsızda olsa inanmayı sürdürmesidir.

Görmeye ve kullanmaya uzun süredir alıştığımız iletişim araçlarının bu şekilde büyük bir piyasa yapması bahsettiğimiz birçok etkenin güç ortaklaşmasından doğan bir sonuçtur. Ülkeler arası rekabetin sendromlaşması sonucu yukarıda bahsettiğimiz büyük çarklı sistemin yönünü fazlasıyla değiştirmiştir. Sözlerimi burada noktalıyorum üçüncü bölümde görüşmek üzere.

"Hastalıklı bir topluma uyum sağlamak demek, sağlıklı olmak demek değildir."
— Goethe

Gökyüzünü Keşfetmek

Ögetay KAYALI

İnsanlık, binlerce yıl önce, henüz hiçbir bilim dalı gelişmemişken bile, gökyüzünün ihtişamlı görüntüsüne bakıp, derin düşüncelere dalıyordu. Aysız gecelerin karanlığı altında; yıldızların ışığı ile aydınlanan bir gecede, çimenlere uzanıp Samanyolu'nun gökyüzünde boydan boya uzanan o muhteşem görüntüsü ile büyüleniyor, merak ediyordu. Aradan binlerce yıl geçmesine ragmen, ıssızlığın içerisinde çimenlere uzandığım her gece, aynı hissiyatı yaşıyorum. Fakat ben daha şansızım.

Teknolojinin gelişmesiyle, ihtiyacımız olan birçok şeyi, belki de fazla imkanların getirdiği şımarıklıkla da abartarak kullanmaya başladık. Geceleri önümüzü görmek için ihtiyaç duyduğumuz ışığı, yalnızca önümüze çevirmekle kalmadık, gökyüzüne de çevirdik. Bununla, gecenin içimizde o harika hissiyatlar oluşturan manzarasını katledip, şehrin stresi içerisindeki yegane motivasyon kaynağını öldürmekle de kalmadık. Bakacak, ruhumuzu dinlendirecek bir gökyüzü bırakmamanın yanında, birçok canlının hayatını olumsuz etkiledik, ölümlerine sebep olduk. Enerjimizi boşa harcadık, harcıyoruz evet, fakat her şeyin başında, biz kendimizi harcadık.

Işık kirliliğinin getirdiği tüm bu olumsuz etkiler, astronominin önüne ciddi bir bariyer kurdu. Düşünmek için ilham kaynaklarımızdan birini de ortadan kaldırdı. Artık aynı gökyüzünü görebilmek için şehirden yüzlerce kilometre uzaklaşmamız gerekiyor. Hatta buralar dahi, bize yeterli bir gökyüzü veremiyor. Şehir içindeyse, bir iki yıldız görebilirseniz ne ala. Engeller çok olunca, görmek istediklerimize ulaşmak için ihtiyaç duyduğumuz ekipmanın nitelikleri de artmak zorunda kaldı. Daha çok parayla, daha iyi ekipmanlara ihtiyaç duyduk. Ama tüm bunlar, normal halini yakalayabilmek için

yalnızca. İyi bir gökyüzünde aynı ekipmanla, neleri yakalayabileceğinizi siz düşünün.

Hal böyle olunca, astronomiye olan ilgi azaldı. İlgisi olanların birçoğu da, ticari amaçlı satılan, niteliksiz, kandırmaca dolu ekipmanlara ödedikleri parayla, aslında heveslerini teslim ettiler. Böylesine zor bir dönemde, gökyüzüne hala ilgi duyuyorsanız, çoktan bu yolun yoldaşı olmuştunuz demektir. Bu noktada, size bu yolculuğun iyi geçmesi için naçizane tavsiyelerde bulunmak da benim yegâne görevimdir.

Her şeyden önce, yanınıza hiçbir ekipman almadan uzaklaşın o şehirden!

Yanınıza sevdiklerinizi alın, sıcak bir çay, kahve, bir battaniye alın ve uzaklara gidin. Aysız bir gecede, yıldızların o ihtişamlı görüntüsünü görmek, gökyüzünü tanımak ve tadını çıkarmak için iki adet gözden daha iyi bir ekipman yoktur. Hele ki, yere sırtüstü uzanıp, o geniş açı görüntüyü fark ettiğinizde yaşacağınız hissiyat... Hiçbir yerde yakalanmaz. Tüm gökyüzü, gözünüzün önündedir. Saatlerce sıkılmadan izleyebilirsiniz. Zamanla değişen gökyüzünün tadını çıkarın.

İlk ekipmanınız bir dürbün olsun!

İki adet gözden yine vazgeçmeyin. Bu sefer biraz daha detaycı olun. Bir dürbün, size basit bir miktarda yakınlaştırma sağlar. Fakat sanılanın aksine yakınlaştırmadan daha önemli bir katkısı vardır. Daha çok ışık toplar! Mercekleri ne kadar büyük olursa, o kadar fazla ışık toplayacak, dolayısıyla o kadar fazla yıldız gösterecektir. Gökyüzünde hiç yıldız göremediğiniz bölgelere dürbününüzü çevirdiğinizde, yüzlercesini göreceksiniz! Ayrıca ne kadar az yakınlaştırma, o kadar az ışık kaybı demektir. İlla ki eliniz titreyeceği için, az yakınlaştırmada bundan etkilenmez ve manzaranın tadını çıkarabilirsiniz.

Basit bir 10x50 dürbün ile çok keyifli gözlemler yapabilirsiniz. Buradaki 10; on kat yakınlaştırma anlamına gelir. İdeal bir büyütme oranıdır. Eğer 20'lere çıkarsanız, sizin fark edemeyeceğiniz ve engel olamayacağınız el titremeleri sebebiyle yıldızları göremezsiniz. Böyle bir dürbün, bir üç ayak üzerine sabitlenmeyi gerektirir. Aksi halde yıldızlar çok noktasal olduğundan en ufak hareketle sönük yıldızları görememeye başlarsınız. Ayrıca daha geniş bir alana bakmak, daima daha çok ışık ve daha güzel görüntüler demektir. Küresel ve açık yıldız kümelerinin, bulutsuların ve bazı gökadalardan keyifli görüntüsüyle karşılaşa karşılaşa, gökyüzünde dolaşabilirsiniz. Ayrıca hafiftir ve sizi yormaz. 50 sayısı ise, milimetre cinsinden mercek çapını ifade eder. Ne kadar büyük mercek, o kadar çok ışık toplama kapasitesi demektir. Bu da, o kadar fazla yıldız anlamına gelir.

Teleskoba geçmeden önce, hatta geçtikten sonra dahi, gökyüzünü izlemek için dürbüne ihtiyacınız olacak. Ayrıca size gökyüzünü tanıtmada harika bir rehberdir. Teleskopta ayar yapmakla uğraşmak zorunda kalmaz, hassas ayarlarla bunalmaz, olası kalibrasyon sıkıntılarını çekmez; sadece dürbünü istediğiniz yere doğrultur ve manzaranın tadını çıkarırsınız. Bu yüzden yeni başlayan herkese, basit bir dürbün öneriyorum. Marka konusuna çok takılmayın, fakat kötü ürünlerden de kaçının. Alacağınız marka, profesyonel teleskoplar veya optikler üreten bir marka olsun. Bunun dışında detayların çok da bir önemi yok. Sadece alın ve kullanın.

Yıllarca sadece çıplak göz ve dürbünle gözlem yapan, hala en çok bunlarla gözlem yapmayı seven biri...



EXODUS GODS AND KINGS

Bir Delinin Serzenişı

Deniz ACER

Dünya'nın belki de en büyük sorunu, insanlığın en büyük hatası; birden fazla kez tekrarlanan bir hata hatta; bir türlü ders alamadığımız bir hata: Dinler. Peki, nasıl ortaya çıktılar? İlk olarak oradan başlayalım.

Dinlerin çıkışını sağlayan, aslında neden olan daha doğru olur, birkaç temel nokta var; bunlardan biri genel olarak toplumların düzen içinde kalmalarını sağlamaları ve insanların bir bütün halinde durabilmelerine ve yönetilmelerine olanak sağlamaları. Bu biraz da Tanrı-Kral anlayışı, ilk çağlardan beri olan bir anlayış; belki de bir toplumu yönetmek için kullanılmış ilk yöntemdir. Çoğu dini oluşturan kişinin ya da kişilerin vicdanlarının, inançlarının genele yayılmasını sağlayabilmek ilk aşamasıdır. Peki, bu nasıl oluyor? Bazen korkuyla, bazen ahlakla... İnsanlar da bilincinde, sadece sevginin bir inanca bağlı kılamayacağını; en azından çoğu insanı.

Allah korkusu derler ya, bu noktada tam da o devreye giriyor. Tanrı'nın varlığını sorgulamak, yokluğuna inanmaksa neredeyse imkânsız. Tanrıları sorgulamak Carl Sagan'ın garajındaki ejderhayı sorgulamakla aynı çünkü. İkisinin de yokluğu kanıtlanamaz teorik olarak. İnsan hiçbir şekilde tespit edilemeyecek görünmez, ısı yaymayan; sesi, soluğu olmayan, bilindik canlılık özellikleri göstermeyen bir Tanrıya inanmakta serbest. Tanrı ya da Tanrılar her yerde onlara göre. Montaigne der ki "Bir amaca bağlanmayan ruh, yolunu kaybeder. Çünkü her yerde olmak, hiçbir yerde olmamaktır.. Ben bu sözü sadece ruhlarla kısıtlamıyorum, Tanrı'yı da öyle görüyorum.



Fotoğraf: Nahed Hattar, sadece farklı düşünceleri olduğu için öldürülen sayılamaz insanlardan biri, adını bildiklerimizden biri.

Nasıl bu noktaya geldi peki dinler? Nasıl bu kadar geniş kitlelere ulaşabildiler? Nasıl kimse çıkıp hayır demedi? Binlerce yıldır insanların dinler tarafından sömürülmesi, sizce de garip değil mi? Alfred Nobel'in pişmanlığı ve onun icadıyla öldürülen onca insan hiç kalır; İsa'nın Hristiyanlığı'nın, Musa'nın Yahudiliği'nin, Muhammed'in Müslümanlığı'nın ve daha birçok dinin katlettikleri yanında. Belki İsa da, Musa da, Muhammed de pişman olurdu yaşanacakları bilselerdi. Dinler, insanların dünyadaki en kanlı icatlarıdır. Üzerinden kan hiç eksik olmaz. Birisi çıkar, birini öldürür; nedenini sorarlar, "Din uğruna" der. Ben bu yazıyı yazarken ölüm haberleri gelmeye, cinayetler işlenmeye devam ediyor, hatta sizler okurken de bu yazıyı, ölmeye devam edecek insanlar, haberler bitmeyecek. Bir ülkedesiniz, turistsiniz belki, kadınsınız da. Başörtüsü takmadınız diye tutuklanabilir, belki işkence görebilirsiniz. Çok garip değil mi? Bir kumaş parçası insanları hürriyetinden alıkoyabiliyor mu gerçekten? Ve üstüne üstlük diğer insanlar da bunu garipsemiyor, olağan bir şeymiş gibi davranıyor. Peki diğer insanlar neden onların kendi fantezileriyle oluşturdukları dinlerin kurallarına uymak zorunda olsunlar? Günümüzde hala ülkelerin dininin olmasını savunanlar, teokrasiyle yönetilen ülkeler var. Ülkenin dini olur mu? Halkın dini olur mu? Din konusunda genelleme yapmak, ülkeye halka mal etmek ne kadar etik ve doğru?

Sorulması gereken çok fazla soru var değil mi? Günümüzde kendi ülkemizin din kurumlarına harcadığı para ne kadar? Din denilen şey şatafatlı binalarda insanların Tanrı'ya ne kadar inandığını yarıştırması mıdır gerçekten, bu kadar açken insanlar? Açlıktan kastım sadece fiziksel bir açlıktır, belki de en kötüsüdür bana kalırsa. Tanrı'nın varlığına inanın ya da inanmayın, bilim denilen bir yol var; belki duyanlarınız vardır. Tanrı varsa onun dinidir bilim, yönetme şeklidir, keşfedilebilir, kullanılabilir, geliştirilebilir, limitleri araştırılabilir. Ben de herhangi bir kanıt, yazdıklarım için herhangi bir kaynak, somut bir delil sunmuyorum. İsterseniz doğrudan reddedebilir, isterseniz kendinize sorular sorup araştırabilir, isterseniz doğrudan katılabilirsiniz. Belki kutsal bir metindir yazdıklarım, görünmez bir Tanrı tarafından yazdırılmış olanlarından hatta, belki sözlerimin bu yüzden kaynağa ihtiyacı yoktur. Belki de garajınızda gerçekten görünmez bir ejder vardır ve bütün evreni o yönetmektedir.

Referans

<http://cdn.images.express.co.uk/img/dynamic/78/590x/blood-714205.jpg>

Sevgili okuyucularımız, bildiğiniz üzere dergimizde nonteist bireylerin nasıl nonteist olduğuna dair hikayelerini paylaşmaktayız.

Siz de dergimizde nasıl nonteist olduğunuza dair hikayenizi paylaşmak isterseniz, hikayenizi "info@ateistdergi.com" adresine gönderebilir ya da [sitemizdeki formdan](#) bize yazabilirsiniz.

“Nasıl Ateist Oldum?” Köşesi

DELİ KIZ

Size de hiç olur mu ? Yolda yürürken sürekli arkaya bakma ihtiyacı... Önceleri öldürülme korkusu yaşadığım için “ acaba takip mi ediliyorum?” diye bakıyordum. Şimdi ise bu; alışkanlık haline dönüşmüş durumda. Artık biliyorum ki, arkama bakmak için hiçbir sebep kalmamış olmasına rağmen en küçük bir ses, bir tıkırtı, bir hareket söz konusu olduğunda arkama bakmam gerekiyor. Yoksa içim rahat etmiyor.

Yooooook; öyle dramatize etmek gibi bir amacım yok. Ama anlatacaklarım zaten dramatik. Sadece şu anki durumumla başlayıp yine aynı şekilde yazıma son vermek, beni anlatmanın en iyisi olacağını düşündüğüm için. Çok mu roman okuyorum ne?

1969 doğumluyum. Üç kardeşin en büyüğüm. En küçük erkek kardeşim benden beş yaş küçük. Okula gitmem gereken yaşa geldiğimde, okula gönderilmedim. Çünkü erkek kardeşime benden başka bakacak hiç kimse yoktu. Yokmuş. O doğduğunda erkek doğduğu için babam herkese bahşiş dağıtmış. Bugün hala babam böbürlene böbürlene anlatır. Annemse iki kız evlattan sonra erkek olması için Allah’a dua ettiğini ve dualarının kabul olduğunu söyler. Evet dediğim gibi, o sene okula gitmedim ama Kur’an kursuna göndermeyi ihmal etmediler. Ne cami hocasını hatırlıyorum ne de derslerden

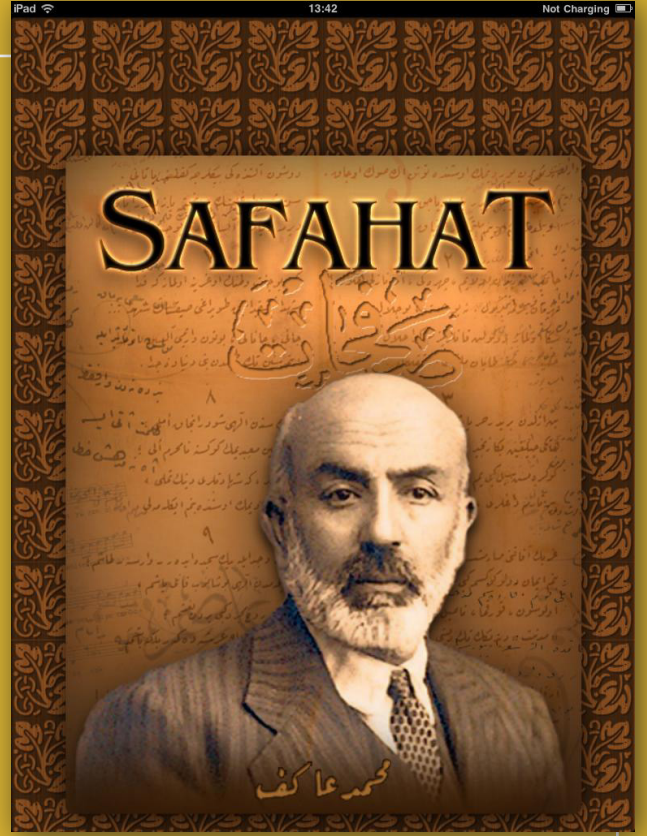
kesitler var aklımda. Aklımda kalan ise köyün en yüksek ve en güzel yerine yapılan cami ve etrafındaki mezarlıklar. Ders bitiminde, mezarlıkların içinden köydeki diğer çocuklarla geçtiğimizi, geçerken Osmanlılar’dan kalma mezar taşlarının üstündeki yazıları ve şekilleri incelediğimi ve korktuğumu hatırlıyorum. Haa, bir de caminin içindeki tabutlar hafızamda. Ben, o yıl Kur’an kursuna başlayan çocukların arasında en başarılı olanlardandım. Çocukluğumdan beri kitap okumayı hep sevdim. Nasıl hevesle Kur’an okuduğumu ve nasıl mutlulukla namaz kılmaya başladığımı hatırlıyorum. On iki yaşına geldiğimde sadece yaz tatillerinde kurslara gitmeme rağmen Kur’an’ın on iki sayfasını ezbere okuyabildiğimi hatırlıyorum. Daha sonraki yıllarda bir kitabın nasıl yazıldığını öğrendiğimde yazar olmak istediğimi hatırlıyorum.

İlkokula kız kardeşimle birlikte bir yıl gecikmeli başladım. İlkokul bitip on üç yaşına geldiğimde babam her ikimizi de karşısına alıp “Okumaya devam etmek istiyor musunuz?” diye sordu. Yıllar sonra fark ettim babamın bu soruyu sormasının nedenini. Dedem de çocukları üzerinden para kazanmıştı. Tabii okumaktan hiç hoşlanmayan kız kardeşim hemen hayır cevabını yapıştırırken; ben farkında olmadan babama karşı ilk isyanımı gerçekleştirip EVET demiştim. Bu evet’in üç

yıl boyunca burnumdan fitil fitil getirileceğini bilemezdim. Kız kardeşim çalışıp eve maddi destek sağladığı için el üstünde tutuluyordu. O yıllar, yani o üç yıl onun için de çok zor geçti. Biliyorum. On iki yaşında bir kız çocuğu bir peruka ve kuaför salonunda çay servisi yapıyor, yerleri temizliyordu. Ama evdeki durumumuz; ben, kitap okuduğum için adı deliye çıkan, kız kardeşim ise akli başında sorumluluk sahibi biri. Bir topluluğa girildiğinde O övünç kaynağı idi. Ben hep ezik. Elbette bu üç yıl içinde bir çok şey yaşadım ama beni etkileyen iki anı çok belirgin.

Ortaokul yıllarımdı ama hangi doğum günümdü hatırlamıyorum; kafamda bir tarih yok. Okul arkadaşlarım doğum günü yapıyor. Ben de genç kızlığa adım attım, atacağım. Hafiften dikkat çekmeye başlıyorum. Hatta biraz da kendim dikkat çekme çabası içerisindeyim. Ve anne ikna ediliyor. Eeee baba da o zamanlar ünlü olan bir pastanede garson olarak çalışıyor. Yanı pasta cepte. Ben bu kutlamayı yaparken aklımda başka şeyler var; annemin akli çeyiz biriktirmekte. Olsun, annem ne biriktirirse biriktirsin, benim için bir doğum günü partisi düzenlensin de kim ne düşünürse düşünsün. Aaaaaa oda ne? Ve hediyelerden biri bir kitap çıkmasını mı? Aradan kaç yıl geçti; kitabın üzerinde ellerimi nasıl dolaştırdığımı bugün gibi hatırlıyorum. Kitabı da hatırlıyorum hiç unutmadım. "SAFAHAT-Mehmet Akif Ersoy. Bütün Eserleri". Kitabın kapağı da sayfaları da birinci kaliteydi. Gerçi okuduğumda hiçbir şey anlamamıştım ama olsundu. Lise öğretmeni olan halamın eşi hediye etmişti. Annem hediye paketini açtığında o herkesin çok hoşlandığı Karadeniz- Hemşin şivesiyle; "Bu adam delu du heralde" demişti.

İkinci anımsa, bir gecekondu bahçesinde yaşıyor. O zaman oturduğumuz gecekondu su tesisatı yok. Eve yakın bir kaynak suyu var; o çevrenin sakinleri su ihtiyaçlarını bu kaynak suyundan temin



ediyorlar. Ben ortaokulu bitirmiş; babası cezaevine düştüğü için kardeşi gibi çalışmaya başlamış henüz on altısını yeni bitirmiş bir genç kız. Bu kız bir akşam işten eve dönüyor. Annesini bahçede çamaşır yıkarken buluyor. Bunda şaşılacak bir şey yok. Bu olay o zamanın rutinlerinden biri. Çamaşır yıkamak için bir ateş yakılır. Kazan içerisinde su ısıtılır. Çamaşırlar bu kazanda ısıtılan suda yıkanır. Bunların hiç birinde şaşılacak bir durumu yok. Rutin olmayan durumsa annemin ateşi harlaması için kazanın altına attığı kitaplarımdı. Şey sanırım biraz ara vermeliyim. Boğazımda bir düğüm, ee gözüme de toz kaçtı sanırım....

On sekiz yaşındayım. Babam o yıllarda cezaevinde olduğu için akrabalarından ve etraftan yardım görüyoruz. Ben de bir hayırseverin yardımlarıyla Ankara'nın o zamanlar tek beş yıldızlı oteline oda temizlikçisi olarak başladım. Bana göre benim için dönüm noktasını orada yaşadım.

İşte üçüncü anım: Sonradan öğreniyorum ki; işe alınırken aradıkları iki özelliğe sahipmişim. Birincisi eli-yüzü düzgün olmam (ki buna güzel diyorlar), ikincisi genç olmam. Yine

sonradan öğreniyorum ki; çalışıyor olan ama emekliliği çoktan gelmiş personel çıkartılacak ve kadro gençleştirilecek. Adını bile hatırlamadığım (bunun için sonradan hicap duydum) yaşlı amca, gazete bulmacası çözüyor. Çözdüğü bulmacalara baktım; hiç birini bilmiyordum. Sanırım amca altmış küsur yaşındaydı ve çözdüğü bulmacada hiç boş bıraktığı kutucuk yoktu. Çok iyi hatırlıyorum; kendime sinir olmuştum. Tabii kolayca bulmaca nasıl çözülür öğrendim. Ama sadece bunu öğrenmedim ki... Bilmediğim kelimelerin ne anlama geldiğini araştırdım. Bir kelime, iki kelime, üç kelime ve derken bir çok şey... Sonra gazete okumaya başladım. Gazetede bilmediğim kelimeleri araştırdım. Bu bende tık haline gelmeye başlamıştı. Nerede bilmediğim bir kelime görsem, okusam veya duysam mutlaka öğrenmeliydim. Derken köşe yazılarını okumaya başladım. Köşe yazısı nedir, köşe yazarı kimdir, öğrendim. Sonra sol yanıma yakın olan yazarların köşelerini okumaya başladım. Bu benim sol yanıma var ya; her şey bu sol yanıma yüzünden oldu. Makalelerini okuduğum yazarların kitaplarını okumaya başladım.. Eee beni durdurabilene aşk olsun.

Okudum, okudum; derken bir gün öğrendiğim şeylerle, inandığım din arasında adını koyamadığım şeyler vardı. Hep aklımdaydı şöyle okkalı bir şekilde şu dinimi okumalıyım diyordum ki; bir gün kitapçada TURAN DURSUN'la tanıştım. Şu an hatırlamıyorum hangi kitabından başladığımı ama, kitabı bitirmeden şuna karar vermişim; Kur'an'ı yeniden okuyacaktım. Başladım. Tabii önce yanlış başladım. Sonra bir sıralama yapmaya karar verdim. Nüzül (iniş) sırasına göre basılmış bir Kur'an aradım. Önümde Kur'an, yanında peygamberin hayat hikayesi, bir tesfir, bir hadis, araya giren Turan Dursun'lar, gösterdiği kaynak kitaplar, tam üç yılımı aldı okumak. Veeeeee üç yılın sonunda ben olmuştum. Ben olmuştum.

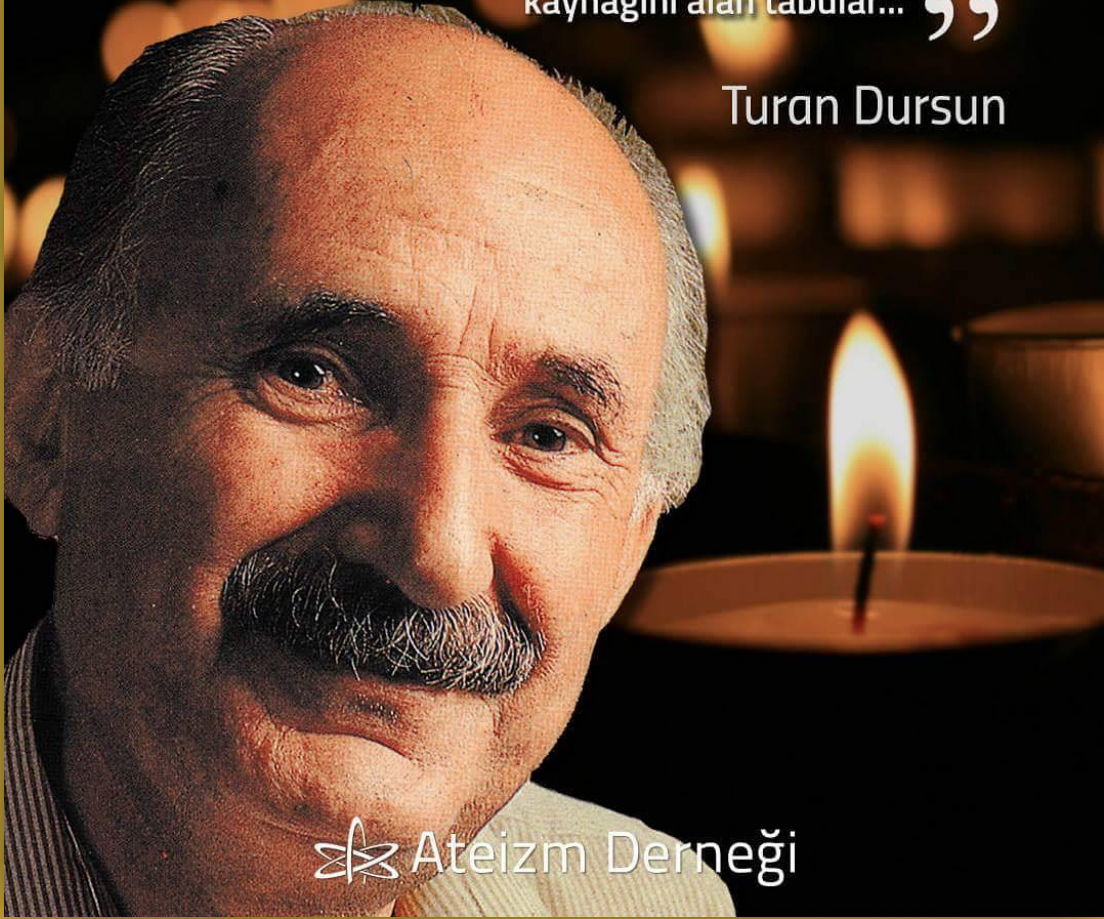
Bu üç yılın tam neresinde bilmiyorum ama bir noktaya geldiğimde başımı iki elimin arasına aldım “ Tanrım sanırım deliriyorum “ dediğimi hatırlıyorum. O arada tanıdığım bir çok kişinin bana “deli” dediğini de hatırlıyorum. Beynimim içi arı kovani gibiydi. Önceleri sadece ben böyleyim sanıyor insan. Sonra izlediğim TV programlarında açıktan açığa söyleyemeseler de aslında benim gibi düşündüklerini fark ettim. Benimle birlikte izleyen yakınlarım ne dediklerini anlamıyorlardı bile. Tarihe de meraklı olduğum için bazı tarih yazarlarının da benim gibi düşündüklerini gözlemledim . Sanırım yalnız değildim. Ama sol yanıma yakın olanlara çok uzaktım. Hala suskundum. Kimseyle düşüncemi paylaşmış, konuşmuş değildim. Düşüncelerimi söyleyebileceğim beni anlayacak hiç kimsem yoktu ki.

Şimdi yazmaya başlayınca fark ettim ki; 24-25 yaşından beri ATEİSTim . Şu an 46 yaşındayım. Bunu bir buçuk ay önce Zehra Hanım (ZEHRA LAKSHMI PALA) yardımıyla söyleyebildim.

Yirmi dokuz yaşındaydım evden ayrıldığımda. Babaya bir telefon açarak evden ayrıldım. Bu hiç de kolay olmadı. Benim evden ayrılmam demek ölüm fermanımı imzalamam demektir. Telefonda babama ip mi, bıçak mı, silah mı kullanacaksın bilmiyorum ama ben gidiyorum demiştim. Babamda bana “SİKTİR OL GİT” demişti. O telefonu nasıl açtım. Bunları nasıl söyledim bilmiyorum. Ama eğer o evde kalmış olsaydım, zaten yavaş yavaş ölecektim. Ölmedim ama hastalandım. Öldürülme korkusu psikolojimi mahvetmişti. İyi bir işim rahat geçinebilecek kadar maaşım vardı ama hiç birikmişim yoktu. Çünkü babam tüm maaşıma el koyuyordu. Sık sık tekrarladığı ve benim hiç unutmayacağım o cümlesi. “Bu evin horozu benim maaşlar bana gelecek” derdi. Önce bir oda kiraladım. Üç ay sonra küçük bir daire kiraladım.Evden ayrıldıktan üç yıl sonra da kendime ait bir evim vardı. Ama dedim yaa hastalanmıştım. Bu üç yılı

“ Daha özgür bir dünyanın kurulabilmesi için de tabuların yıkılması gerekli. Her türlü tabu yıkılmalı. En başta da dinlerden, inançlardan kaynağını alan tabular... ”

Turan Dursun



Ateizm Derneği

hastalıkla mücadele ederek geçirdim. Geceleri kabuslar görüyordum. Sonra sokakta yürürken arkama bakmaya başladım. Artık sokakta yürüyemez olmuştum. Hatırlamadığım kadar kaza atlattım. Durup dururken ağlıyordum. Tedavi görmeye karar verdim. İki yıl kadar süren terapi seanslarım oldu. En büyük yardımcım işim oldu. Okul mezunu olmadığım için, işimde ilerlemek için alabildiğim bütün eğitimleri almaya çalıştım. Tabii bu arada kitap okumaya devam ettim. Kitaplar en iyi arkadaşım. Hep en sıkıştığım anda nasıl oldu bilmiyorum alıp okuduğum kitap bana yol gösteriyor tekrar ayağa kalkmamı sağlıyordu. Hastalandığım dönemde insan

psikoloji hakkında da kitaplar okumuştum. Kitap okudukça ne kadar cahil olduğumu farkettim. Okul bitirememek hep içimde bir yaraydı. Şimdi dışardan okul bitiriyorum. Gerçekleştirebilir miyim bilmiyorum ama Tarih (Sümeroloji) okumak istiyorum.

Bu gün hala arkama bakarak yürüyorum. Buna bir türlü engel olamıyorum. Ama eskisi gibi korktuğum için değil sanırım alışkanlık ya da adı her neyse bilmiyorum.

Eskisiyle kıyasladığımda çok daha ÖZGÜRÜM ve özgür olmak çok güzel.

ATEİST DERGİ

www.ateistdergi.com



/ ateistdergi



/ ateist_dergi



/ ateistdergi



/ ateistdergi



/ ateistdergi

Image Credit : www.pixabay.com